

wijnmaand
1996 nr 3

meer over

MEDDO

Historisch interessante gegevens over de buurtschap Meddo.
Periodieke uitgave in opdracht en onder redactie van de werkgroep "Meddo's Verleden".

Inhoud:

1. Van de redactie

- a. In memoriam Jan Hesselink
- b. De laatste wijzigingen?
- c. Over bewaren gesproken...
- d. Bijdragen van de heer G.H. Luiting
- e. Bijdragen van lezers?

2. De Markeverdeling in Meddo (1e deel)

Aan de hand van het notulenboek (1847- 1905) dat bij de familie Geessink nog aanwezig is, gaan we de verdeling van de Marke Meddo na.

3. Markante figuren (slot)

Korte levensschets van bekende Meddose ingezetenen.

4. "Is dat neet...?"

Wie zijn de Meddose "ni-jjaarwinners" uit 1938.

De nieuwe oude-foto-met-vragen waarvan wij hopen dat er veel personen herkend worden.

Van de redactie

a. In memoriam Jan Hesselink.

Op 2 augustus is in Winterswijk op 73-jarige leeftijd overleden Jan Hesselink. Vanaf de oprichting in 1984 heeft hij met veel enthousiasme en vooral met kennis van Meddo ons geholpen met het vastleggen van historisch belangrijke en interessante gegevens. Wij zijn hem hiervoor veel dank verschuldigd. Hij zou nog veel van oud Meddo hebben kunnen vertellen. Wij zullen hem missen. Ons medeleven gaat uit naar zijn familie.

b. De laatste wijzigingen...

1. "Villa Minor" In Meer over Meddo deel 1 (van de heer G.H.Luiting) wordt op blz. 21 in de laatste alinea vermeld:

"In 1845 blijkt er ook een Poortersnijhuis te zijn ontstaan". Verdergaand op blz. 22 wordt dan vermeld, dat "dit Poortersnijhuis bij het kadaster nog onbekend is en niet beschreven".

Toch is dit eerder al bewoond: Van 1837 tot '39 woont er een G.H.Kl.Esselink gehuwd met B.Lomans, die naar Panovenhuisje in Meddo vertrekt. In 1839 komt er dan J.H.Hijink (van Corle), gehuwd met Hinders Simmelink. Hijink overlijdt in 1845 en zijn weduwe vertrekt naar 't Woold. Het huis heeft in 1837 huisnr. 121. Bij verkoop in 1855 heet het nog Poortersnijhuis. Later, wanneer het hoofd van de school Joh.Meijer er 1862 gaat wonen, wordt als zijn adres Villa Minor vermeld. Later komt dan nog de naam 't Bosje.

2. "den Kamp". In het boek Meddo dl.2 wordt onder de kleurenfoto (blz.68) en in de beschrijving ervan (blz.92), als ook in het register (blz.342) het woonhuis van mw.J.F.Veenendaal-Vaags abusievelijk Kampes genoemd. Dit moet zijn "den Kamp" (Kampman).

3. "Nieuw Kronnie" In Meer over Meddo deel 2 is bij de wijzigingen op blz.3 de naam van deze boerderij (nr. 84) helaas vervormd tot Nieuw Crayon..., bij deze hersteld tot Nieuw Kronnie.

c. Over bewaren gesproken....

Soms komt het voor dat de zolder opgeruimd móét worden, wat vaak betekent dat er (te)veel wordt weggegooid of verbrand. Helaas! Want "olden pröttel" kán soms bijzonder waardevol en interessant zijn. Hoe waardevol ziet u aan het hoofdartikel van dit nummer! Van de familie Geessink op "Geessink" kregen we te leen, het "*Notulenboek van de Mark Meddo*", dat een tijdperk omvat van 7 november 1848 t/m 15 maart 1905. Ook de bijbehorende kaarten van de gronden en de namen van de gewaarden zijn nog compleet. Zo kunnen we precies nagaan hoe de markeverdeling tot stand is gekomen en wie hoeveel grond kreeg toebedeeld. We zijn de familie Geessink dan ook bijzonder dankbaar voor de welwillende medewerking!

Het zou prettig zijn wanneer we over meer van deze oude geschriften konden beschikken. Dus als u iets ouds tegenkomt, de werkgroep neemt er graag kennis van. En als u het zelf graag wilt bewaren, zijn we al blij met een fotocopie. Bij voorbaat dank!

d. Bijdragen van de heer G.H. Luiting uit Schuinesloot.

De werkgroep ontving onlangs ruim 100 (!) kleinere en grotere artikelen betreffende de geschiedenis van Winterswijk en Meddo van de hand van deze, inmiddels méér dan bekende geschiedvorser. Het spreekt vanzelf, dat wij die artikelen dankbaar accepteerden en er graag en vaak uit zullen publiceren.

e. Bijdragen van lezers?

Zijn er lezers, die een bijdrage voor ons periodiek hebben? Gaarne de copy naar ons secretariaat.

De Markeverdeling in Meddo

Tot aan het midden van de vorige eeuw zijn de woeste gronden, gelegen rondom de nederzettingen, dus aan de buitenkant van de woonkernen, gemeenschappelijk bezit. Ook in Meddo kent men deze gemeenschappelijke grond, de zogenaamde *Marke* die door de "gewaarden", de gezamenlijke bezitters ervan beheerd wordt. In het midden van de vorige eeuw gaat men dan over tot de verdeling ervan onder de gewaarden. Deze verdeling komt tot stand naar evenredigheid van de hoeveelheid grond die gewaarden reeds in bezit hebben.

Wanneer zijn de Marken ontstaan?

Hierover zijn - althans voor Meddo - geen jaartallen bekend. Tot ver in de middeleeuwen is er altijd voldoende grond voor iedereen. Er is mogelijkheid te over om zich vrij te vestigen. De boerderijen staan vaak in groepjes bijelkaar en de bewoners ervan benutten slechts een gedeelte van de beschikbare grond voor de landbouw. Alle zgn. woeste grond daaromheen is beschikbaar voor iedereen.

Met de komst van de Franken omstreeks 800 verandert er wel het een en ander. Het land en veel van de boerderijen worden eigendom van kloosters en kerken en van de lagere adel die er hun hoven vestigt. Zij krijgen de boerderijen - en soms ook hun bewoners - in eigendom. Behalve over de gevestigde boerderijen beschikken de nieuwe heren ook over de woeste gronden. Zij hebben het recht om hout als brandstof en bouw materiaal, turf, plaggen en wat er verder nodig is, van de woeste gronden te laten halen. En ze kunnen die rechten al of niet ook toekennen aan de pachters, die daarmee dan van het recht van klauwengang of plaggensteken e.d. gebruik mogen maken.

Lange tijd is de akkerbouw het belangrijkste middel van bestaan. En de belangrijkste gewassen zijn haver en boekweit die met schrale grond genoeg nemen. De veeteelt staat in dienst van die akkerbouw. De op hogere delen gelegen landbouwgrond wordt bemest, het vee, als varkens, koeien en schapen, wordt gehouden om die mest te leveren.

De moeilijkheid is echter dat er niet voldoende (groot) vee gehouden kan worden voor de noodzakelijke intensieve bemesting. Het oppervlak aan weiland is hiervoor te gering. Ook hierop vormen de heide, het veen en de broekgronden een belangrijke aanvulling. Op deze grond kan het vee overdag zijn groenvoer vinden waarna ze 's nachts (soms ook nog overdag een poos) weer op stal gaan voor de noodzakelijke mest, de zgn. *halve stalvoering*. Van de heide worden

Deze markesteen stond tot voor kort aan de toegangsweg naar de woning van B. te Brake, Geldereschweg 120.

plaggen gestoken die in de potstal worden gebracht. Vermengd met de mest van de koeien of schapen wordt dit mengsel, wanneer de diepe potstal vol is, uitgebracht over het bouwland waardoor dit ook wordt opgehoogd.

Men neemt aan, dat in Oost-Nederland omstreeks de 13e eeuw deze plaggenbemesting, de zgn. *essencultuur* is begonnen. Deze vorm van landbouw blijft hier bestaan tot in de 19e eeuw. Ondermeer daartoe worden dan de woeste gronden benut als leverancier van plaggen voor de potstal.

Behalve hiervoor zijn de woeste gronden ook van belang voor het graven van turf, voor het strooisel in de stallen, voor het houden van bijen en schapen.

Een afgeplagd stuk heide is pas na een zeven á achttal jaren voor hergebruik geschikt. Daarom rekent men dat voor een goede bedrijfsvoering, een boer aan woeste grond 8 à 10 maal de oppervlakte van zijn cultuurgrond nodig heeft.

Wanneer vooral in de tweede helft van de 17e eeuw na de 80-jarige oorlog de bevolking in aantal toeneemt, begint het recht op gebruik van de woeste gronden een grotere rol te spelen. Men gaat inzien dat deze van algemeen belang zijn. Er gaan zich belangengemeenschappen vormen en de zogenaamde marken zijn dan een feit.

Hoe worden de Markten beheerd?

De belangen van de marke worden behartigd door een "Markebestuur". Dit bestuur wordt gekozen door en gevormd uit de belanghebbenden, de gewaarden van de Marke. Reeds van oudsher kent men in een kleine gemeenschap de Rot- en Gildemeesters. Ook is er soms als een soort hoogste plaatselijke bestuurs-

functie een Boerrichter. Dit bestuur regelt de gang van zaken binnen deze kleine gemeenschap, de boerschap en vormt ook het aanspreekpunt voor de hogere overheid.

Wanneer een Markebestuur wordt samengesteld, bestaat dit waarschijnlijk grotendeels uit mensen die al in andere plaatselijke besturen een functie hebben. Zij hebben in de kleine gemeenschap al een zeker aanzien en gezag en zijn bevoegd om bepaalde zaken van algemeen belang te regelen. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat de functies van boerrichter en markerichter in één persoon verenigd zijn en dat de boerrichter dus tevens (de latere) markerichter is. Die functies worden dan uitgeoefend door meer gezaghebbende personen in de buurtschap.

Wie zijn die bestuursleden?

Welke personen in Meddo als eerste die bestuursfuncties in de boerschap vervuld hebben is helaas (nog) niet bekend. Dát ze er zijn geweest is wél zeker. In het boek Meddo deel 1 onder het hoofdstuk “de Meddose scholen” (blz. 116) zien we namelijk dat er in juli 1769 “een Requeste van de Rot- en Gildemeesteren, voorts andere geestelijke Bouluijden van Meddehoe onder het Carspel Wenterswijk ressorterende”, is verzonden aan de Gedeputeerde Staten van de Graafschap Zutphen. Deze rot- en gildemeesters en andere geestelijke boulieden maken in dit schrijven bezwaar tegen het feit dat ze moeten meebetalen aan het onderhoud van de dorps-school in Winterswijk.

Ze zeggen dat “sijlieden en haare voorsaten (al meer als 200 agtereenvolgende Jaaren eine Separate (aparte, i.c. eigen) Schoole in de Buijrschap Meddehoe (hebben) ge- had en ook sonder behulp van die van Wenterswijk en andere daaronder gehoorende Boerschappen, ten allen tijden tot nu toe (deze school) alleen onderhouden en daarom ook nooit tot de reparatiën van de Schoole en Schoolmeestershuijs van Wenterswijk gecon- tributeert hebben...”

Markesteen voor het huis "Landzicht" (fam. Van Hal, Oostendorperdiek 11.

Jan Elsinghorst bij de markesteen in de wei achter "Groot Oostendarp.

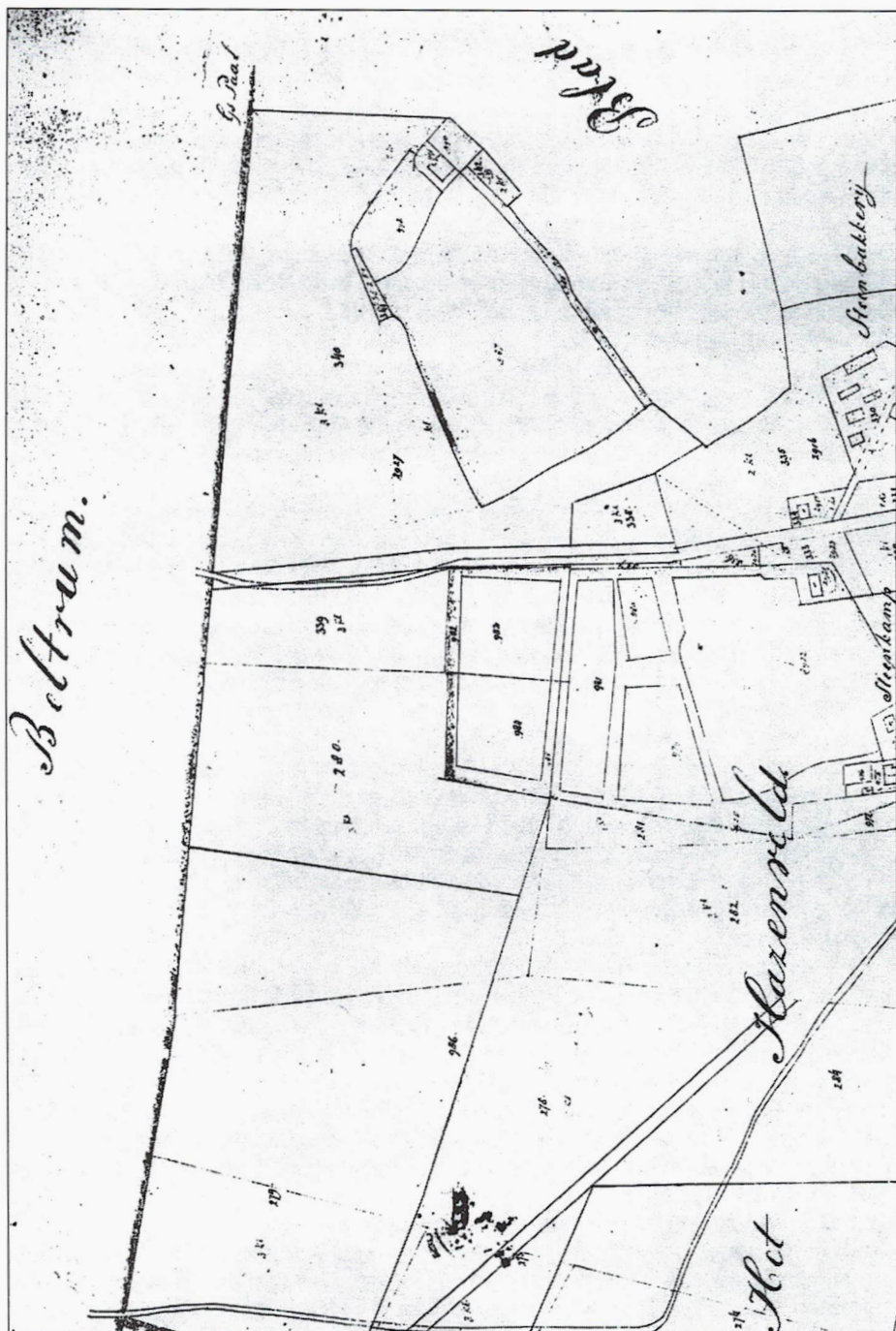
Zij weigeren dus mee te betalen aan de dorpschool in Winterswijk omdat zij in Meddo zelf al meer dan 200 jaar een school hebben. Kennelijk heeft dit "bestuur" van de buurtschap Meddo dus al omstreeks 1560 het stichten en onderhouden van een school - naast allerlei andere zaken - ook tot haar taak gerekend.

Ruzies om de Markegronden

Al spoedig vraagt het belang van deze gemeenschappelijke grond dat er wordt opgetreden tegen de "illegale plaggenmaaiers en turfstekers". Zo beschrijft de heer Luiting de ruzies tussen Meddo en Ellewick (DI), een verhaal dat hieronder volgt en dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat.

Zowel H.Odink (in "Uit kroniek en volksmond van de Achterhoek") als G.J.H. Krosenbrink (in "Uit de historie van Winterswijk") wijdden een artikel aan de voortdurende grensruzies die er in het verleden met Munster zijn geweest. De landsgrenzen lagen nog niet nauwkeurig vast en van beide zijden wilde men op de uitgestrekte woeste gronden in het grensgebied plaggenmaaien, turfsteken en gemeenschappelijk vee weiden (het zogenaamde recht van klauwengang). Dit gaf aanleiding tot soms zeer hoog oplopende conflicten. Odink en Krosenbrink verhalen van een aantal van deze conflicten. Dat ook de Meddose boeren bij deze conflicten betrokken waren laat zich - gezien de ligging van de buurschap Meddo - denken. Een voorbeeld hiervan vond ik in het judicieel protokool over 1638 in het Rechterlijk archief van de Heerlijkheid Bredevoort. Daar wordt gesignaleerd, dat ingezetenen van de buurschap Elwick onder Vreden zich voor kort (maar eveneens al een jaar eerder) niet hebben ontzien

Deel van de markekaart uit 1857 nr. 3 met de grenspaal. Coll. "Meddo's Verleden

om ver over de landsgrens “in dese ungetwiffelde marcke und heerlicheit met groter ungestuimicheit intevallen und mit geweltsamer handt voorschreven deser heerlicheit Breedevoort buerschap Medehoe ondergehoerigen int veldt op haren arbeit antevallen und denselvigen niet alleene bij haer hebbende buirgeregenschap als wagen, seegden, hacken, stricke, waghennettenen und andere instrumente aftoenehmen und thoe entweldigen” maar hen ook “seer tyrannisch met howen und schlaen dergestalt te tracteren”.

De Meddose boeren zullen ongetwiffeld in de minderheid zijn geweest, anders hadden zij de vijand wel afgeslagen; nu moesten zij zich echter met achterlating van hun gereedschap richting Meddo terugtrekken.

De drost van Bredevoort werd op de hoogte gebracht; deze heeft bij “die hoochweerdige und welgeboren gravinne und frouwe frouwe Agnes, abdisinne tott Vreden, gedoleert (= geklaagd)” en vergoeding van de schade geëist. Hij voegde er meteen maar het dreigement aan toe, dat hij anders “solde genootsaket wesen hoewell ungeerne mett andere middelen daerinne te versehen ende alsodane geweldt met gewalt te stieren”.

De daarop volgende correspondentie tussen Vreden en Bredevoort schijnt eerst niet zo bevredigend te zijn verlopen, want tenslotte is men er in Bredevoort toe overgegaan om tot “staenholdinge van zijne hoocheits recht ende gerechticheit, ende tott stotinge van solcke und dergelijcke geweldt und daetelickheit drie des kerspels Vreden buirschap Elwick ingesetenen, mit nahmen Jan Nunninck, Herman und Rotger ten Hoonhaffe, in apprehensie (=gevangenschap) te doen nehmen”. Hoe men overigens deze drie van over de grens te pakken heeft gekregen vermeldt de historie niet. Deze drie zijn in Bredevoort gedurende zes dagen in detentie gehouden, maar daarna op nadrukkelijk verzoek van de abdis van Vreden weer vrijgelaten, op voorwaarde echter “dat die alhier geschehene verteringskosten und sonsten, van den Vredenschen selven sullen werden betaelt”. Voor dit laatste dienden betrokkenen een borg te stellen, als hoedanig ene Hindrick Mentinck (misschien Mensinck van het aan het Stift Vreden hofhorige erve Mensinck in Kotten ?) optrad, die natuurlijk zelf wel weer bedong, dat zijn principalen beloofden hem “schadeloos te holden und sulcks onder verbandt harer goederen”.

Voorts werd overeengekomen “datt die Vredensche gelijkfals wegen voer und nae ahn den Medehoischen und deses ampts ingesetenen gedane schlegen, verwunding und schaden vollencomene satisfactie und begoevinge doen, und alle affgenomene instrumenta ahn waghennettenen, seegden, hacken, wagenketteneen und reepen, woe die nahmen hebben mochten giene uthgesondert deses ampts buirschap Medehoe ingesetenen sonder vertreck kost- und schadeloos sullen geholden wesen te restitueren und gelijkfals daervoer borge te stellen”.

Volledige vergoeding dus van alle schade en teruggave van het gereedschap aan de boeren van Meddo.

Hiervoor wordt als borg gesteld jonker Philips Duijts, hofmeester van het Stift Vreden, die daarbij overigens verzoekt dat, voor zoverre de ingezetenen van Bredevoort iets van de ingezetenen van Vreden mochten hebben in beslag genomen, ook dit aan de rechtmatige eigenaren wordt gerestitueert. Kennelijk was er dus ook van de zijde van de ingezetenen van Meddo wel wat gebeurd, wat ook niet zo verwonderlijk is, want aan deze kant van de grens zullen beslist niet uitsluitend heiligen hebben gewoond.

Dat er wat dit betreft wel degelijk iets aan de hand was wordt in feite door de drost van Bredevoort bevestigd; de drost stelt tenminste dat restitutie aan de Vredenaren eigenlijk niet te verantwoorden is, omdat de betrokken goederen niet in de Vredense marke, maar in de marke van de buurschap Meddo waren verkregen, maar dat speciaal ten gerieve van de abdis van Vreden toch restitutie zou plaats vinden.

Tenslotte belooft Henrick Mentinck dan voor het Bredevoortse gerecht de verteringskosten van de gevangenen ad 15 rijxdaallers en een oort binnen 14 dagen te zullen betalen, beloven de betrokken gevangenen Mentinck schadeloos te houden onder verband van hun goederen en belooft jonker Philips Duijts, hofmeester van de abdis van Vreden dat al het gereedschap "so den ingesetenen des kerspels Wenter-schwick wegens den questieusen plaggenmajens und sunsten van den huijs-luiden dess kerspels Vreden ontnomen" is, zal worden gerestitueerd en dat de verdere gemaakte kosten zullen worden vergoed.

De zesjarige Tjemen Elsinghorst bij de afgebroken markesteen aan de Oostendorperdiek t.o. huisnr. 8.

Bron: Rechterlijk archief der Heerlijkheid Bredevoort, inv.nr.99 (Rijksarchief in Gelderland te Arnhem).

Wanneer het belang van de gemeenschappelijke, woeste gronden groter wordt, zullen de bestuursleden zich dus ook hiermee hebben bezig gehouden. En dat belang is o.m. het waken over het in stand houden van de woeste gronden. Er is dan een markebestuur gevormd met onder meer een markerichter en vaak ook een schrijver. Bovendien stelt men iemand aan als scheuter (of schutter) die moet toezien dat er geen vee van buiten de marke clandestien op markegebied wordt geweid. Wanneer dit toch gebeurt, drijft de schutter dit vee bijeen, het vee wordt "geschut" en kan pas tegen betaling van een boete door de rechtmatige eigenaar weer worden opgehaald.

Een aardige illustratie hiervan is door de heer Luiting beschreven onder de titel Boerentwist

Het handelt over een geschil tussen twee Winterswijkse boeren over uitgebroken en geschut vee in 1784; een zaak van weinig belang, waar toch het gericht aan te pas moest komen.

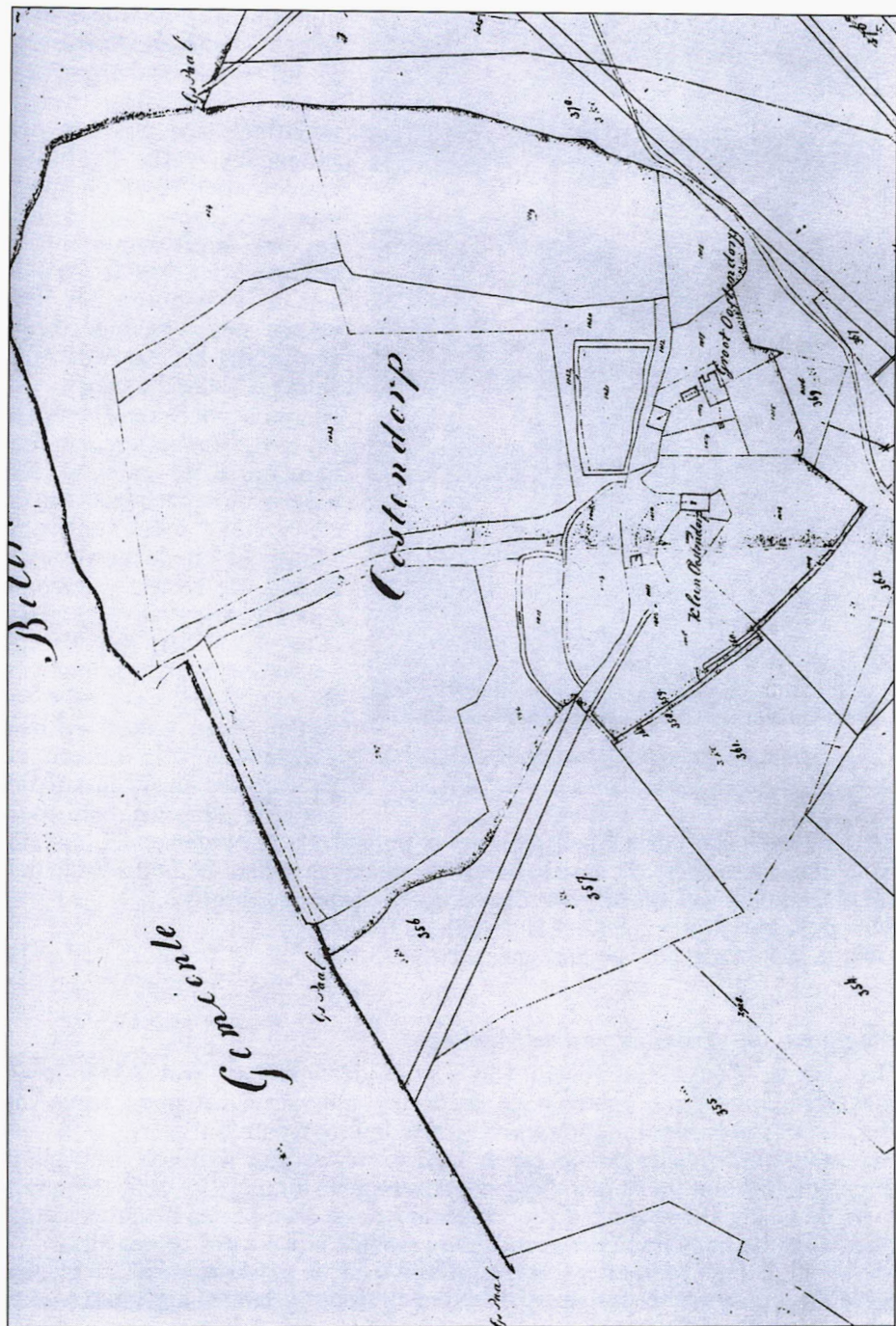
Het gaat om Hendrik Groters, die op Sijbink-Bijvanck in Meddo woont en die koebeesten heeft lopen in de Sijbinksmaate. Naast deze maate (weiland) ligt een maate van Berend Hoebink, "Hoebinks winkel" genaamd. De afscheiding tussen beide maten wordt gevormd door een wal met voor vee ondoordringbaar hout- en/of struikgewas; de "opworp" daarvan komt aan Berend Hoebink toe, die de wal ook "in vruchtinge" (het omheinen) moet onderhouden. Dat laatste nu neemt Berend kennelijk niet zo nauw, want Hendrik Groters komt in 1784 voor het gericht klagen, dat "deze vrugtinge in een slegten en desolaten staat zijnde" niet meer zodanig is dat het vee daardoor kan worden gekeerd. Om dit eventueel te bewijzen heeft Hendrik Groters twee getuigen meegenomen, namelijk Tobias Sevink en Garrit ten Beitel op Helmerdink. De drie koebeesten die Hendrik in de Sijbinksmaate had lopen zijn op 1 oktober 1784 uitgebroken en op het land van Hoebink terecht gekomen. Deze laatste heeft ze vervolgens laten schutten (in beslag nemen), waarbij de schutters ze in het zogenaamde schutshot in bewaring hebben gebracht. Hendrik Groters meent nu, dat er bij Berend Hoebink opzet in het spel is en dat het de bedoeling is om Hendrik te vexeren (= kwellen). Kennelijk zijn de verhoudingen tussen Hendrik en Berend dus niet van erg vriendschappelijke aard. De koebeesten zijn overigens tegen betaling van het schutgeld en de bewaringskosten (zegge en schrijve eenentwintig stuivers) aan Hendrik Groters teruggegeven. Omdat er volgens Hendrik sprake is van een "kwaade (slechte) afvrugtinge" van de zijde van Berend Hoebink meent hij dat deze laatste de beesten niet had mogen laten schutten. Hendrik verzoekt dan ook om Berend Hoebink te veroordelen tot restitutie van het schutgeld en van de bewaringskosten en tot vergoeding van de overige door eiser gemaakte kosten.

Berend Hoebink is het - uit de aard der zaak - met de lezing van de eiser niet eens. De weide van de eiser heeft, zo stelt hij, tenslotte meer wallen dan alleen die langs zijn maate en het vee kan dus best via één van de andere wallen zijn uitgebroken. Dat het vee via zijn wal is uitgebroken, moet eerst maar eens bewezen worden. Berend verklaart voorts - weinig soepel - in geen geval tot een minnelijke schikking bereid te zijn.

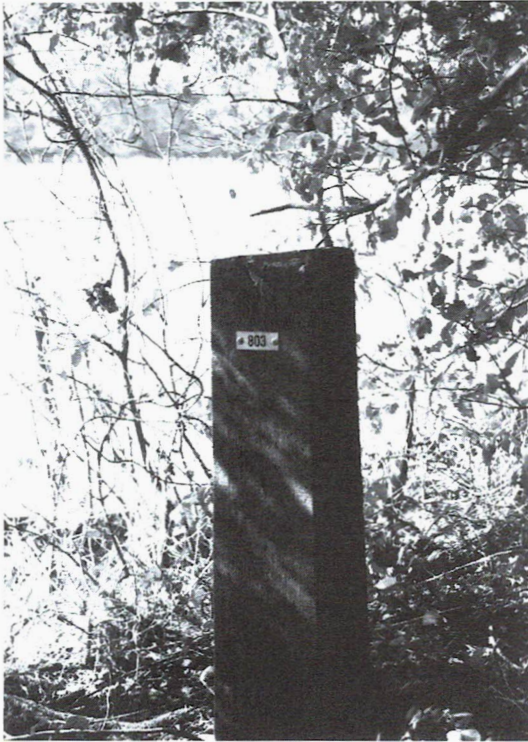
Vervolgens worden de getuigen gehoord "welke beide onder eede hebben bevestigd, dat zij, ten tijde van de gelibelleerde schuttinge, den wal tussen de weidens van den impetrant en gedaagde hebben geëxamineerd en daaraan ééne plaats gevonden, waardoor zeer gemakkelijk vee konde doorgaan, als zijnde aldaar slegts bossen met een tussenopeninge geweest; hebbende den eersten getuige Tobias Sevinck daarbij verklaard, dat hij aan de voetspooren, die destijds bij die openinge stonden, gezien heeft, dat aldaar werkelijk vee was doorgestaan". Een getuigenis dus, dat voor Berend Hoebink wel zeer bezwarend is en nauwelijks ruimte biedt voor verder verweer.

Het gericht probeert nog de partijen tot een minnelijk vergelijk te bewegen, doch deze poging loopt stuk op de onwil van de betrokkenen.

Deel van de markekaart uit 1857 nr. 4 met grenspalen. Coll. "Meddo's Verleden

Grenssteen nr. 803 op de grens met Duitsland en op de scheiding van Winterswijk en Eibergen

mr.J.B. Roelvink. Alles bij elkaar kost het Berend dus 12 gulden en 13 stuivers, wat toch wat te veel lijkt om een buurman een hak te zetten. Berend zal dan ook de afscheiding wel spoedig weer goed in orde hebben gebracht...

(Bron: Rechterlijk archief der Heerlijkheid Bredevoort, inv.nr.383 "Protokol van geringe zaken,1773-1806".)

Pogingen tot verdeling van de Marke

Tot aan de Franse tijd (begin 1800) blijft de landbouw wat achter in de belangstelling. Mede echter door de oorlogssituatie en het grote leger van Napoleon, worden landbouwproducten belangrijker en wordt ook van regeringswege moeite gedaan om de landbouw wat meer onder de aandacht te brengen. Er komt in dat jaar een landbouwenquête uit met 253 vragen omtrent o.m. de plaggenbemesting, de hoeveelheid woeste grond en de maatregelen die men denkt te nemen om die gronden te verbeteren. En - wat belangrijk is - of de kleine boeren (de kotters) tevreden zijn over de markebesturen en of men bereid is om de gemeenschap op te heffen en maatregelen te nemen om woeste gronden te verbeteren.

In Gelderland blijkt uit de antwoorden dat men de oude situatie prima vindt en de plaggenbemesting de beste! Men vraagt zich daar af hoe men aan de plaggen en schollen zou moeten komen, wanneer die woeste gronden zouden worden ontgonnen...?

In snel tempo komen hierna nog enige initiatieven om al die onontgonnen gebieden in cultuur te brengen. Zelfs overweegt men van regeringswege dan al enige dwang te gaan uitoefenen, maar mede ook door een nieuwe belastingmaatregel, de "novale tiende" die wordt geheven op pas ontgonnen land, lijdt elke poging schipbreuk.

Bij Kon.Besluit van 1810 worden de markebesturen verplicht vergaderingen te beleggen over de verdeling van de marken. Maar steeds weer stuit deze verdeling op verzet. De reden hiervoor is o.m. telkens weer het argument, dat de woeste gronden onmisbaar zijn voor het leveren van plaggen en als weidegronden voor het vee, waarvan de mest onmisbaar is voor de akkerbouw. Er komt dus niets terecht van de plicht om een plan van verdeling te maken.

In 1828 ligt er in de gemeente Winterswijk ruim 13000 ha. woeste grond. Hiervan is ruim 7000 ha. heide en onbebouwde grond. Deze gronden worden beheerd door 6 Winterswijkse marken. Op de markekaart van Meddo zijn de grenzen duidelijk aangegeven en gemarkeerd door stenen. Niet alle stenen zijn bewaard gebleven. Enkele ouderen onder ons herinneren zich nog wel ergens "zonne steen" b.v in de omgeving van Oostendorp. Die steen lag dan ergens in de sloot, of was al door een boer die er met het ploegen last van had, begraven. Een aantal ervan echter is gelukkig nog wél aanwezig en op foto vastgelegd.

In 1837 onder de regering van koning Willem I worden bij Koninklijk Besluit de wetten van 1809 en 1810 opnieuw en nu met succes onder de aandacht gebracht. Een van de oorzaken hiervoor is het feit dat de graanprijzen op de wereldmarkt enorm zijn gedaald. Om die reden is er in 1835 een wetsontwerp aangeboden "tot bevordering van ontginning woeste gronden en vrijdom van lasten terzake van landverbetering". De provinciale overheid wordt belast met "de stiptelijke inachtneming" van de bepalingen! Bovendien is het kadaster inmiddels gereed gekomen en dus kunnen, doordat er voldoende landmeters zijn, de woeste gronden gemakkelijker in kaart worden gebracht. En zo is de Markeverdeling in de verschillende buurtschappen dan vrij snel een feit. Miste/Corle heeft de klus geklaard in 1839, gevolgd door Kotten in 1841, Huppel in 1847, Woold in 1852, Dorp en Dorpbuurt in 1856 en Ratum in 1866.

In 1846 is het bestuur van de Marke Meddo zover dat besloten wordt tot verdeling van de woeste gronden over te gaan. Er wordt een "*Concept ontwerp ter verdeeling der markengronden*

van de buurschap Meddeho Gemeente Winterswijk" opgesteld.

Op 25 januari 1847 wordt dit plan, vervat in een verzoekschrift (het eerste, een jaar later volgt een tweede brief) verzonden aan Z.M Koning Willem II.

Die brief ziet er als volgt uit:

Handſpelerlaſchheit den
Koning der Staten, Landen,
Prins van Oranje & Jan Groot Hertog
van Luxemborg en Prins.

Lieve!

De Ordegeleerden door de geopen in de binnſche. Heeren van
gemeente. Handſpelerlaſchheit, geïmmittieerd, te verdeling
der gionden tot de 1. Mar. 17. die binnſche behorende, menen met ver
ſchuldigen. Eerbied de Wyke, en gionden de meſte. Hoogachtung
te. Kennen, dat in het jaar 1713. 20. Jan. 17. door geopen in de binnſche
by beven de geïmmittieerd. En ſouen 17. plan van verdeling geopen
Markt van Oranje laſchheit is voorge dragen. En het de verdeling twee
Majest. is geopen te veropen, dat verdeling. Eniger geopen
Looſtege de benaming die geïmmittieerd, als meſte. Tegeen het plan
van verdeling enige bevenen of bevenen. En ingeopen. En men
pandeling einer meſte van de binnſche. Secretaris. General. waar
menen de verdeling de binnſche. En meſte. Tegeen het plan
de. 17. Jan. 17. 1713. 20. Jan. 17.

ENIGE MARKANTE MEDDOSE PERSONEN

In een buurtschap is het voor de hand liggend, dat de bewoners elkaar kennen. Om die reden kunnen we zeggen, dat een inwoner van Meddo "bekend" is, bij zijn mede-buurtbewoners. Een aantal personen in Meddo krijgt echter meer bekendheid. De oorzaak hiervan kan zijn hun levenswijze, de functie die ze uitoefenen of hun specifieke manier van optreden. In alle gevallen hebben zij voor de Meddose gemeenschap speciale betekenis gehad.

Zo zijn er ook in voorbije tijden de mensen die bekend zijn omdat ze beschikken over speciale gaven, waarmee ze mensen kunnen helpen. Al of niet geaccepteerd door de reguliere geneeskunde, wenden ze hun "alternatieve therapieën" aan. Hierbij gaat het niet om acupunctuur of hypnotherapie maar er gaat wel een helende of genezende werking van de handeling uit.

Zo kennen we:

Orriëns- Grade, mevrouw Grada Joh. H. Elsinghorst - Orriëns (1895- 1985).

Mevrouw G.J.H. Elsinghorst- Orriëns

Het echtpaar Elsinghorst-Orriëns woonde op de boerderij "Orriëns" aan de Wandersweg 2.

Bij velen in Meddo is Orriëns Grade bekend geworden, doordat ze beschikt over een bijzondere gave. Diegenen die haar hulp ooit nodig hebben gehad, vertellen, dat het écht geholpen heeft. Een dergelijke gave wordt van ouder op kind overgedragen en is alleen met instemming overdraagbaar en (mogelijk ook) werkzaam.

Zo werd deze therapeutische gave van Grade overgedragen aan pater Bernard J. Th. Eisink (geb. 1913 overl. 1971) die verklaarde: "...en het hélp!" Degene die thans deze geneeswijze heeft overgenomen is de kleindochter van Grade, Tonnie Memelink-Ebbers, Koningsweg 179 in Winterswijk.

De therapie van Grade werd "brand bespraeken" of ook wel "brand blaazen" ge-

noemd. Iemand die een ernstige verbranding had opgelopen, ging hiermee naar haar toe. De beschrijvingen van haar "geneeswijze" zijn verschillend en niet alle "ex-patiënten" geven er een eensluidend verslag over. Eén onderdeel, het "blaozen", wordt echter wel steeds genoemd. En over één ding is men het wél helemaal eens namelijk dat de pijn snel wegtrekt en dat de nasleep van de verbranding minder erg is, dan verwacht mocht worden. Veel inwoners van Meddo, vooral moeders met kinderen wisten op kritieke momenten de weg naar Orriëns te vinden en werden in Grade en haar hulp niet teleurgesteld. Als voorbeeld wordt genoemd een jongeman die zijn hand danig had verbrand bij het aansteken van vuurwerk. Toni te Brake (Harmelink), die tegenover de boerderij in de weide bezig was neemt hem snel mee naar Orriëns Grade om hulp.

In die tijd moest er bij de behandeling ook nog een gebed uitgesproken worden, maar de jongen zegt niet te kunnen bidden. Hierop zou Grade gezegd hebben: "Dan doe ik dat wel!"

Graads Halleriet, Gradus Antonius Halleriet (1873-1958)

Het echtpaar Halleriet-Ikink woonde op de boerderij "Halleriet" tegenwoordig Gelderseschweg 112. Of bij hem veel zieken aangeklopt hebben, is niet zo bekend. In ieder geval heeft hij enige bekendheid met het behandelen van zweren. Dus wordt hij ook geraadpleegd bij fijs. Dit is een pijnlijke bindweefselontsteking aan een vingertootje, plaatselijk bekend en gevreesd als "de fiet". Welke behandelmethode hij daarbij aanwendt is niet bekend. Bij behandeling van een patiënt, haalt hij zijn hulpmiddelen uit het achterhuis en legt het aan zonder te vertellen wat het is. Mogelijk is, dat hij daartoe een gekneusd koolblad in een doekje wikkelt, een geneeswijze die vroeger (tegenwoordig weer) in de volksgeneeskunde veel wordt gebruikt. Het resultaat hier-

Gradus A. Halleriet (1873 - 1958)

van is bij ontstekingen en kneuzingen, mits tijdig aangewend, vaak gunstig. Een antibioticum als penicilline is dan nog niet bekend en men tracht te genezen met wat de natuur beschikbaar heeft. Bij een zo ernstige ontsteking is genezing met een koolblad echter twijfelachtig. Maar dat hij minder ernstige ontstekingen heeft kunnen genezen lijdt geen twijfel.

* * *

In 1995 t.g.v 50 jaar bevrijding verschijnt van de hand van H. Krosenbrink het boek over dr. W.P.C. Bos waarin kort aandacht wordt besteed aan G.Kobus. In een van de regionale dagbladen wordt eveneens over hem een artikel geplaatst, samengesteld door Henk Krosenbrink en Lud Overkamp. Degenen die dit reeds hebben gelezen, zullen in het hiernavolgende verhaal weinig nieuwe feiten aantreffen. De redactie van "Meer over Meddo" vindt het echter van belang om een en ander vast te leggen in dit tijdschrift.

Voor degenen die hem gekend hebben, is hij onvergetelijk.

Gradus Kobus, roepnaam Gerard (1879 - 1942).

Zijn levensloop: Geboren in 1879 als zoon van een textielarbeider in het dorp Winterswijk, woont hij aanvankelijk met zijn vrouw J.A.Geerdes en zijn vier kinderen een tijdlang in huis bij zijn ouders aan de Vredenseweg. Dan koopt hij van Thijshuis in Huppel een stukje grond in Meddo van ruim 30 are voor f 40,- Hier bouwt hij in 1920 een kleine woning, die naar zijn vrouw J.A.Geerdes de naam "Geerdeshuisje" krijgt. Vanaf 1921 woont hij in de Poelserhook op nr. 229 in Meddo. Met hulp van timmerman Jan Rauwers bouwt hij het woongedeelte in de jaren dertig nog wat uit.

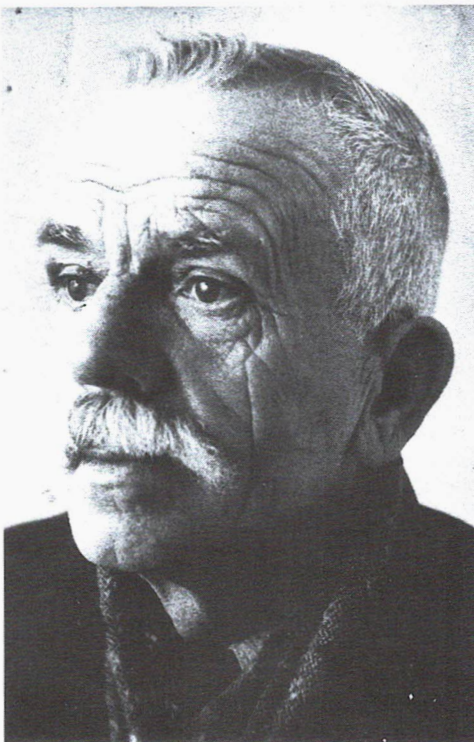
Hij verdient de kost als voeger/opperman en metselaar en repareert fietsen voor bureu en bekenden. De verdiensten zijn echter in die crisistijd minimaal en om zijn inkomsten enigszins te verruimen, begint hij een klein noodwinkeltje aan de rand van het "Roskampsbusken", dicht bij de Duitse grens aan de huidige Masterveldweg. Hier verkoopt hij legaal tabakswaaren, koffie, chocolade en andere zaken welke vooral van Duitse zijde veel aftrek vinden voor smokkel.

Zijn politieke overtuiging: Aanvankelijk is hij overtuigd lid van de N.S.D.A.P. Maar begin jaren twintig wordt hij lid van de Communistische Partij Holland. Al snel wordt hij regionaal voorman van deze partij en komt op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer op een verkiesbare plaats te staan. En hij neemt zijn taak zeer serieus. Met zijn grote snor en sprekende ogen, zijn verweerde gezicht en zijn indringende stem, gaat hij geen discussie uit de weg en debatteert bij iedere gelegenheid, waarbij hij het communistische gedachtengoed tracht uit te dragen. Zijn karakter brengt mee, dat hij zijn overtuiging niet onder stoelen of banken steekt en geen blad voor de mond neemt. Staand op de ladder zingt hij luidkeels en vol overtuiging zijn lijflied de Internationale. Bij bureu, kennissen en op zijn werk met andere arbeiders zijn de discussies dan ook niet van de lucht. Wáár dat maar mogelijk is, neemt hij het woord en probeert vooral de arbeidende klasse ervan te overtuigen, dat "het anders moet", dat er meer macht aan de arbeiders moet komen en dat er een rechtvaardiger verdeling van bezit moet worden nagestreefd. Hij grijpt elke gelegenheid aan om de arbeidende klasse

duidelijk te maken wat zijn partij voorstaat. Zo ook, wanneer hij op de weg naar Huppel, waar hij dagelijks langs komt, een aantal mannen "in de werkverschaffing" bezig ziet met zwaar grondwerk, het egaliseren van een terrein. Hij stapt erop af, zoekt een plek vanwaar hij hen, staande op een kistje, kan toespreken.

Ook aan het schrijven en/of verspreiden van het communistische gedachtengoed in pamfletten helpt Kobus mee. Uit Duitsland worden pamfletten, gericht tegen het Nazi-regime de grens over gesmokkeld en verder verzonden.

H.Krosenbrink vermeldt in zijn boek "dr.W.P.C.Bos" het volgende: "Op 12 april 1934 wordt bij G. Kobus in Meddo een overval gepleegd en wordt hij van zijn bed gelicht door vier mannen in gele regenjassen. Ze zoeken een schrijfmachine en wanneer die niet wordt gevonden, worden Duitse (communistic) pamfletten, metalen

Gradus Kobus foto: Willem Hissink

drukletters uit een letterkast, vier muziekinstrumenten en een bedrag van f 37,- meegenomen". Kobus doet hiervan aangifte en verklaart tegenover de politie dat er "afgelopen zaterdag vier onbekende, Hoogduits sprekende personen in zijn grenswinkel zijn geweest, waarvan een De Rode Vaan (een partijblaadje) heeft meegenomen". Eén gemaskerd persoon heeft hem een tiental stokslagen toegediend, waardoor hij bloedende wonden aan hoofd, arm en schouder heeft opgelopen. De politie - met speurhond - vindt alleen in de richting van het grenswinkeltje, de metalen letters terug.

Kobus brengt zijn overtuiging ook daadwerkelijk in praktijk. In de jaren dertig helpt hij mensen die in nood zijn geraakt. Ook Duitsers die vanwege hun geloofs- of levensovertuiging uit hun land moeten vluchten en geen visum voor ons land krijgen, vinden bij hem hulp en steun en als het moet ook onderdak. Zo wordt op 25 april 1933 (aldus Krosenbrink) door de politie van Vreden aan de Winterswijkse politie verzocht bij Kobus in Meddo een gevluchte communist te arresteren. Maar na onderzoek blijkt de man daar niet aanwezig. In februari 1934 wordt weer huiszoeking gedaan omdat een gevluchte Duitse communist bij hem zou zijn ondergedoken en de Duitse politie de aanhouding van de man verzoekt. Kobus weigert de (Nederlandse) politie toe te laten. In aanwezigheid van de burgemeester wordt tenslotte toch de huiszoeking verricht en wordt

verborgen onder het hooi de gezochte vreemdeling aangetroffen. Omdat Kobus willens en wetens een vreemdeling heeft verborgen én omdat hij een wachtmeester heeft beledigd, wordt hij door de politierechter in Zutphen veroordeeld tot f 50,- boete of 50 dagen hechtenis.

In 1935 (aldus Krosenbrink) zijn er communistische gevangenen uit een concentratiekamp in Duitsland gevlucht en drie daarvan zouden zich bij Kobus in Meddo ophouden. Vluchtelingen worden nauwelijks toegelaten en zeker communisten zijn niet erg welkom! Dus wordt er door de politie met speurhonden een onderzoek ingesteld, doch de vluchtelingen worden niet gevonden. Kobus verklaart dat hij de laatste tijd geen Duitsers op bezoek heeft gehad... Wat later wordt ook de grenswinkel doorzocht, doch er wordt niemand gevonden.

Zowel Joden als communisten worden in Duitsland als staatsgevaarlijk en vijand van het volk beschouwd. Na de "Kristallnacht" van 9 op 10 november 1938 komen er dan ook steeds meer Joodse vluchtelingen - ook uit het Duitse grensgebied - waarvan er in Nederland slechts een beperkt aantal (7000) mag worden opgenomen. En uiteraard door zijn contacten ook aan Duitse zijde, wordt Kobus een belangrijk contactpersoon voor deze vluchtelingen.

Zijn einde

Op 1 mei 1941 wordt Kobus gearresteerd door de Sicherheitspolizei en naar Arnhem overgebracht. Toch wordt hij nog diezelfde dag weer vrijgelaten.

Op 22 juni 1941 na de Duitse inval in Rusland vindt er in Nederland een golf van arrestaties plaats, waarbij vooral kaderleden van de Commun. Partij worden opgepakt. Twee dagen later op 24 juni krijgt de Winterswijkse politie van de Sicherheitspolizei in Arnhem de opdracht Gradus Kobus te arresteren en bij hem ook huiszoeking te doen naar communistische geschriften. Hij wordt de volgende dag overgedragen aan de Hauptscharführer van de Sipo en tenslotte overgebracht naar het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg. Sinds zijn arrestatie hoopt zijn vrouw op zijn terugkomst. Bij het raam zittend blijft ze uitkijken en wachten tot hij weer zal worden vrijgelaten.

Op 26 februari 1942 komt dan de politie met het bericht dat Gradus Kobus op 22 februari in Neuengamme is overleden en dat zijn stoffelijk overschot is gecremeerd en bijgezet in het Urnheim (urnenruimte) in Hamburg-Ohlsdorf. Later op 8 april krijgt de politie dan nog bericht dat de nagelaten goederen op het Binnenhof in Den Haag kunnen worden afgehaald.

Na dit bericht, geeft de weduwe Kobus-Geerdes te kennen, dat zij nu ook niet meer in dit huis wil blijven wonen en de familie verhuist naar Winterswijk.

Over zijn verblijf in Neuengamme wordt verteld, dat hij ook in het concentratiekamp niet zwijgt wanneer er onrecht wordt gedaan. Zo zou hij, nadat een oudere man door bewakers werd afgeranseld, hebben gevraagd aan de beulen of zij hun vader ook zo zouden behandelen... Uiteraard levert deze vraag hem daarna een minstens zo "hardhandige terechtwijzing" op.

Degenen die Kobus goed gekend hebben, weten dat dit verhaal niet ongeloofwaardig klinkt. Hij was een markante figuur, iemand die zich met de hem ten dienste staande middelen volledig inzette voor de verdrukte medemens. Daarbij was zijn gevoel voor rechtvaardigheid sterker dan zijn angst en deze houding heeft hem tenslotte het leven gekost.

Een van de meest bekende personen uit Meddo is wel meester Nijveldt wiens levensloop hierna wordt beschreven.

“Meester” G.J. Nijveldt (1889 - 1952). Gerrit Jan Nijveldt woont van 1929 tot 1948 met zijn vrouw Joh. H. v.d.Graaf en zijn drie zoons in Meddo. Zijn motto: *Semper Fidelus, Semper Paratus.* (altijd getrouw, steeds bereid.)

Zijn levensloop:

Geboren op 28 januari 1889 te Arnhem, overleden te Eibergen op 21 april 1952. Na de middelbare school volgt hij aansluitend de onderwijzersopleiding. Zoals te doen gebruikelijk in die jaren - zeker voor mannen - rondt hij deze opleiding door middel van avondstudie af met de zgn. hoofdakke.

Zijn onderwijsloopbaan begint op 16 mei 1908 aan de school voor Chr. Onderwijs te Dedemsvaart. Van 1912 tot 1919 is hij als hoofdonderwijzer werkzaam bij het Chr. Volksonderwijs te Rotterdam, waarna hij in gelijke functie tot 1922 werkzaam is in Langbroek. Tot 1929 werkt hij als hoofd in Westbroek en Achttienhoven.

Van november 1929 tot 15 september 1948 is hij hoofd van de openbare lagere school in Meddo. Hierna wordt hij hoofd van de Chr. Lagere Landbouwschool in Eibergen. Op 15 november 1951 moet hij om gezondheidsredenen zijn functie neerleggen.

Na een slopende ziekte overlijdt hij in 1952 op de leeftijd van 63 jaar. De wijze waarop hij naar zijn laatste rustplaats wordt gebracht, houdt verband met het werk waarbij hij steeds met hart en ziel betrokken is geweest: hij wordt - volgens zijn wens - op een platte boerenwagen uitgedragen, begeleid door zéér vele oudleerlingen en vrienden.

De landbouwschool in Eibergen wordt later naar hem vernoemd.

"Meester" G.J. Nijveldt

Meester Nijveldt als onderwijzer/opvoeder:

Een markante persoonlijkheid met een streng uiterlijk en een stevige snor, altijd gekleed in een manchester pak en (vrijwel) altijd een pijp of sigaar in zijn mond. De schoolstrijd die aan zijn hoofdschap vooraf is gegaan, heeft hij in Meddo dan wel niet meegemaakt, doch de gevolgen ervan heeft hij stellig ondervonden. Hij hecht grote waarde aan verdraagzaamheid, vooral onder de leerlingen, en zet zich daar volledig voor in. Natuurlijk vinden er na schooltijd - zoals onder leerlingen van twee verschillende scholen te doen gebruikelijk - regelmatig hardhandige "uiteenzettingen" plaats.

Sneeuwbalgevechten en kleine veldslagen tussen de leerlingen van de beide scholen komen met grote regelmaat voor. Doch elke leerling van de openbare school weet, dat men dit soort "minischoolstrijdjes" niet binnen het gezichtsveld van meester Nijveldt moet laten plaatsvinden, want de gevolgen zijn niet prettig...!

Dat hij ook in zijn straffen streng is, wil niet zeggen dat hij dat onrechtvaardig zal doen. Het zgn. "ordeprobleem" is hem onbekend. Zijn straf beperkt zich in de regel tot enige zéér striemende opmerkingen, die voldoende hard aankomen. Lichamelijke straffen beperken zich tot het danig "door elkaar schudden" van een onwillige of lastige leerling. Een eventuele combinatie van deze twee terechtwijzingen is beslist afdoende!

Aan zijn wijze van lesgeven zal vrijwel elke oudleerling goede herinneringen bewaren. Vooral de vakken geschiedenis, biologie en aardrijkskunde doceert hij met kennelijk plezier en deze nemen dan ook duidelijk een belangrijke plaats in. Hij ziet kans om in deze vakken zowel heemkunde alsook maatschappijleer en culturele vorming onder te brengen, al zijn deze in die tijd als officieel leervak nog niet onder die naam bekend. Aanschouwelijk onderwijs in de vorm van een eind wandelen op Hemelvaartsdag (dauwtrappen) waarin een biologieles spelenderwijs wordt verwerkt, is hem niet vreemd. En uiteraard wordt daarbij op verschillende plaatsen gewezen op verhogingen in het landschap waar ooit een weerwal moet zijn geweest. Of hij vertelt dat de veldnamen Hilgelo en Illegoor eigenlijk bestaan uit de woorden "hillig", wat heilig betekent en dat "loo" bekend is als bos en "goor" als lage broekgrond. En op zijn onnavolgbare manier vertelt hij dan dit woord heilig nog afkomstig is van onze héél verre voorouders, die toen nog niet gekerstend waren, niet bekeerd tot het christendom. Dat zij daar waarschijnlijk offerplaatsen hadden voor hun vele goden en dat het daarom een heilige plaats is geweest.

In opdracht meegebrachte planten worden op school deskundig gedetermineerd en uitgebreid besproken.

Ook de andere schoolse vakken krijgen natuurlijk aandacht en menige leerling zal zich de onverbidelijke schrijfflessen herinneren met de eindeloze rijtjes "moeilijke woorden" als : ...natie, negotie, politie, positie, repetitie, tractatie...! En zo zullen ze zich ook de typische dicteezinnen als: "de bebloede veren van de verscheurde duif" herinneren. Of het meer plaatsgebonden "doordat het erg miste, misten wij de trein naar Miste", dat door zijn leerlingen nooit meer fout geschreven zal worden!

Onder welke noemer dan ook, als geen ander weet hij de mogelijkheid te

benutten om zijn leerlingen te wijzen op de wortels van hun bestaan. En, geboren verteller die hij is, weet hij interesse aan te kweken voor de historie van de eigen woonplaats. Daarbij put hij dankbaar uit de bronnen van zijn collega, de later als plaatselijk historicus bekend geworden meester B. Stegeman.

Dat hij naar believen de spannendste spookverhalen uit zijn mouw schudt, maakt het luisteren alleen maar aantrekkelijker.

Er zelf aan meewerken om deze verhalen werkelijkheid te doen worden, is een kolfje naar zijn hand. Zo blijkt bijvoorbeeld het spookachtige effect van fosfor een handig hulpmiddel: een griezelig fosforescerende, grote doodskop op een bord in een donker lokaal op een gure winteravond.....Er is altijd wel iemand die “zeker weet dat ...” of “zélf heeft gezien dat.....” En “zo dicht bij het kerkhof, ’s nachts om klokke twaalf....je wéét het maar nooit!” En wanneer de geheimzinnige verhalen dan de ronde doen, is het voor iemand met de fantasie van meester Nijveldt niet moeilijk om dit vuurtje nog wat aan te wakkeren! En dat laat hij dan ook beslist niet na! Meddo en zijn spook halen hiermee de landelijke dagbladen en het verschijnsel blijkt bovendien een prima toeristentrekker te zijn!

Zijn vele interesses:

Dat hij werkzaam is bij het openbaar onderwijs betekent niet dat hij zich niet met de godsdienstige vorming zou bezighouden. Als zondagsschool-"meester" doet hij samen met anderen bij toerbeurt dienst. De stof zelf en zéker de manier waarop deze wordt gebracht, wijkt wel eens af van wat gebruikelijk is, maar daarbij voelen juist kinderen zeer zuiver aan dat het hier niet gaat om een “lesje”, maar dat het vertelde voortkomt uit een diepe levensovertuiging. De zondagschoollessen van hem zijn zeker niet de slechtste lessen die hij gegeven heeft. Tijdens de kerstfeesten is hij naast de wijkpredikant degene die een groot aandeel levert. Zijn verteltrant staat immers borg voor een spannend kerstverhaal voor de kinderen.

Maar niet enkel de kinderen genieten van zijn vertelkunst. Bij verschillende kerkelijke en andere jeugdverenigingen wordt er maar al te graag geluisterd naar zijn interessante boekbesprekingen en zijn gedegen bijbelse inleidingen. Ook in andere kringen, zelfs ver buiten Winterswijk, is hij bekend als de verteller die met zijn sappige verhalen een hele avond kan boeien. Hij is ook een groot kenner van de Twentse en Achterhoekse folklore. In talloze lezingen (o.a. voor de radio) en in geschriften weet hij die tot leven te brengen.

Zijn grootste verdienste echter ligt in zijn niet aflatende ijver om de landbouw op een hoger plan te brengen. Hij is de grote voortrekker bij de culturele en technische verheffing van onze landbouwende bevolking. Vanaf het begin van zijn loopbaan in Meddo interesseert hij zich voor de mensen om hem heen, de boeren en hun maatschappelijke positie. Hij deelt die interesse met zijn vriend en collega van het bijzonder onderwijs in Zwolle, meester J.B.Overkamp (Sevink), afkomstig uit Meddo. Nijveldt heeft mede het initiatief genomen tot het organisatiewerk in verschillende coöperaties. Zijn interesse ligt op het vlak van de verdere ontwikkeling van de generatie van jonge boeren. Hijzelf schrijft terugkijkend hierover in 1951:

“Kijk, je zat op een gehucht, een buurtschap, een dorp als hoofd van een kleinere school. Je woonde temidden van een boerenbevolking. Je leefde met ze mee, je kende hun vreugden, maar ook hun zorgen en verdrietelijkheden. Je wist hoe het ging met hun bedrijf. Je kende hun vee en hun land. Ja, was je niet de vertrouwde in alles geworden? En je voelde dat zo'n prachtdoel van onze bevolking naar boven gestuwd moest worden. Hoe?”

Door technische en culturele ontwikkeling. Je zag de boerderij, uitsluitend gericht op zelfvoorziening, overgaan naar een ondernemingsvorm met het doel winst te behalen. Nu moest de boer komen op een technisch hoger plan, vakontwikkeling was noodzakelijk, cursussen waren het middel.”

Hij gaat, in plaats van voor een taalacte die veel meer geld opbrengt, studeren voor een landbouwacte, door collega's spottend betiteld als de “knolrapenacte”. Dit betekent wél dat er op de vrije zaterdag tweemaal zo'n dertig kilometer gefietst moet worden! Of - als dat kan - per trein naar een of andere plaats moet worden gereisd waar de lessen worden gegeven. Tijdens zijn studie en nadat hij geslaagd is, gebruikt hij zijn kennis om 's avonds landbouwwintercursussen te geven. Naast zijn werk als hoofd van de school, verzorgt hij cursussen voor de Gelderse Maatschappij van Landbouw en de A.B.T.B., terwijl hij tevens is verbonden aan de Rijkslandbouwwinterschool, waar hij de laatste jaren het vak “pluimveeteelt” onderwijst.

De consulent met wie hij in de beginjaren van zijn landbouwlessen over opzet en leerplan voor de cursussen een onderhoud heeft, is duidelijk een andere figuur dan de inspecteur of de schoolopziener die hij bij het lager onderwijs gewend is. Wat hem bij dit gesprek en ook bij de opzet van de cursussen prettig treft is, dat er veel meer ruimte en vooral meer vrijheid is.

En die vrijheid weet hij uitstekend te benutten!

In zijn eigen woorden:

“En nu er op uit om leerlingen! Geen broekjes, maar de ouderen! Met een bestuurslid (landbouworganisatie) ging je op pad. Je praatte, redeneerde en betoogde! Dronk kommen koffie, zoog vele pijpen leeg. Maar eindelijk had je genoeg leerlingen. Als ze nu straks maar kwamen. Je begon. De opening was een feest! De consulent, die je vaderlijk nog wat raadgevingen gaf, je bestuur, dat je goede vaart toewenste, een vertegenwoordiger van het gemeentebestuur, dat een verlicht en verwarmd lokaal beschikbaar stelde. Ja, die verlichting, dat was wat! Petroleum vaak, vleermuisbranders soms, electrisch licht zelden. Als er geen schoollokaal kwam, zat je in een coöperatielokaal, zelfs wel eens op zolder, een enkele maal in een herberg! Dan kreeg je een toehoorder, die niet wist, dat hij de borrel achterom moest halen en maar bleef zitten, omdat het zo mirakels aardig was. Ook daar schulde reclame in!”

Over de leerlingen en het lesgeven schrijft hij:

“En dan de leerlingen! Eerst wat bleu, maar tenslotte kreeg je ze na enige inspanning los. De grootste kunst was: ze te houden.”.....

“Een les uit een boek bestuderen was voor deze leerlingen een heksentoer. Dat ging zo maar niet. Je moest de leerstof terdege overdenken en (volgens hem) het dan als volgt brengen: Eenvoudig, interessant, zo, dat de leerlingen het woord voor woord konden volgen. Aan 't eind van de les schreef je de kern op 't bord

voor. In korte, duidelijke zinnen. Dit werd overgenomen. Met de pen. Sommigen waren zelfs 't schrijven verleerd, of hadden te stijve vingers van de zware arbeid. Maar al doende ging het beter. Je bracht onderdehand wat reken- en taalkennis aan. Thuis werd alles overgeschreven in een mooi schrift en geleerd."

En over de leerstof:

"Voor vakken als scheikunde moest belangstelling worden gewekt, het mocht geen goochelarij worden. Bij plant- en dierkunde was de band met de praktijk gemakkelijker te vinden, evenals bij natuurkunde. De praktijkvakken gingen van een leien dakje. De grootste kunst was de jongens over hun boerderij aan 't praten te krijgen. Lukte dat, dan had je een goede avond. Je liet de jongens maar veel van huis meebrengen, dat ze interessant vonden en waarvan ze meer wilden weten. Zo kreeg je kasten vol bruikbaar materiaal, dat nergens te koop was."

En vooral het slot van zijn artikel geeft aan wat hij als de "beloning" voor dit werk beschouwt:

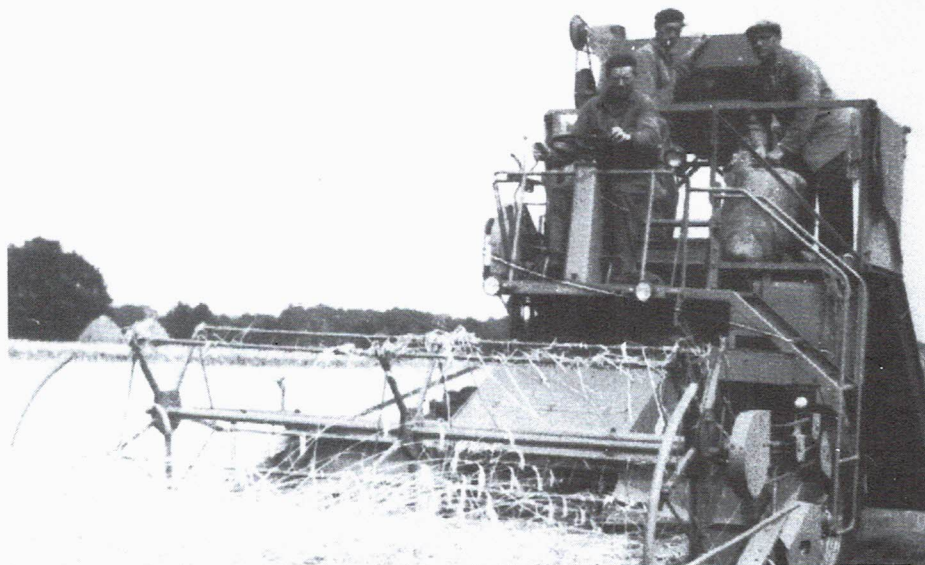
"Was het dat mooie sommetje geld, dat je ineens kreeg voor je lessen en waar je een gat in de huishoudelijke schatkist mee kon stoppen? Neen! Dit was je glorie: Je ging mee om een stier te kopen voor de stierenvereniging, die je had helpen oprichten, en die later uitgroeide tot een fok- en controlevereniging, waarvan je meteen maar secretaris was en ook bleef. Je zag de moderne werktuigen hun intrede doen. Je zag de streek vooruitgaan. Je bond de oudleerlingen samen in een vereniging, waarvan je zelf eerst de leiding had, maar die je later gerust over kon laten aan een flinke, jonge boer, hoewel je als technisch adviseur alle vergaderingen meemaakte. En 's zomers bezocht je met vrouw en kinderen de boerderijen van je leerlingen. Je zag de vooruitgang in een moderne stal, je bewonderde de betere, productievere beesten en je voelde de dankbaarheid in de beschuit met suiker, die jij en je familie alleen kregen bij je kommetje koffie."

Het is in zijn werk als hier omschreven, dat zijn motto: "Semper Fidelus, Semper Paratus" misschien wel het meest duidelijk tot uitdrukking komt.

Clara Halleriet met de maaimachine op het land bij haar ouderlijk huis, 1952

*Rogge oogsten met de combine van de Werktuigen vereniging.
V.l.n.r.: Jan Geelink, machinist; Johan ter Woord en vader Hendrik ter Woord.*

J.W. Grotenhuis "Beernink" als melkrijder. Foto ca 1930.

Jan Duenk als melkrijder op de Lemmenesweg nabij "De Köster".

“Is dat neet....?”

En dan is hier weer de “nieuwe” oude foto waarvan wij hopen dat u ons op weg kunt helpen met de namen van de mensen die er op staan. Het betreft hier een foto van een gezelschap voor "Nieuw-Beekshuis" waarin de kleermakerij van J.A. Zwierink, omstreeks 1936. Foto Ribbink

Met behulp van de “schaduwfoto” hieronder ziet u de kopjes genummerd, zodat u namen aan de nummers kunt koppelen. Bij voorbaat dank voor uw hulp!

De inmiddels bekende vraag bij de foto van de Ni-jaarwinners van 1938 is vrijwel volledig beantwoord.

Behalve de naam van de voerman (niet goed herkenbaar) zijn alle namen ditmaal genoemd door Jan Boeijink (Schrever) die we uiteraard hiervoor hartelijk bedanken!

De foto is gemaakt op de Groenloseweg ter hoogte van de boerderij "de Kooy", toentertijd bewoond door de familie G. Hengeveld.

De namen voor zover bekend laten we hieronder volgen:

- 1 is onbekend
- 2 is Jo Ros (Hulzen)
- 3 is Truus Ros (?) Van de "achterste Ros"
- 4 is Willy Droppers-Ros (Vreezicht)
- 5 is Bennie Olbach
- 6 is Jo Nijman-Olbach
- 7 is Gerrit Olbach
- 8 is Henk Olbach (Canada)
- 9 is Gerard Ros (Vreezicht)
- 10 is Anna Droppers-Ros (Vreezicht)

(Colofon:)

"MEER OVVER **MEDDO**" verschijnt 1 á 2 keer per jaar
en is een uitgave van de
Werkgroep "Meddo's Verleden"

Redactie en administratie: secr. Van Eerdenweg 9
7104 BJ Winterswijk/Meddo
telefoon: (0543) -569236

De abonnementsprijs bedraagt
f 5,00 per geleverd exemplaar, te voldoen door storting op
bankrek.nr. 37.12.28.697.
t.n.v. "Meddo's Verleden"
te Winterswijk.
Losse nummers f 6,50

Omslagfoto: Geldereschweg omstreeks 1930
met aan de voorzijde woonhuis Sellink met de molen
en achterzijde bedrijfsgebouwen A.B.T.B.
(coll. Meddo's Verleden)

I.S.S.N. 1382 - 7995